

Задля отримання більш достовірних результатів аналізу, є доцільним розподіляти чинники впливу за їх рівнем та методом обчислювання.

На сьогодні, внутрішні чинники, мають найбільшу (загрозливу) ступінь впливу на вітчизняний ринок цінних паперів. Зокрема показники, кореляції індексів РТС, DAX та Dow Jones коливаються в межах від 0,8 до 0,95, що характеризується високим рівнем впливу показника. Слід також зазначити. Що такі чинники, як обсяг біржової торгівлі, об'єми облігацій та похідних цінних паперів мають середню ступінь впливу, що говорить про високу залежність вітчизняного фондового ринку від світових торговельних майданчиків, що пояснюється відсутністю діючих регулятивних механізмів, нерозвиненістю вітчизняного ринку.

Зовнішні чинники, насамперед макроекономічні показники, мають середню ступінь впливу, показники кореляції яких коливаються в межах від 0,6 до 0,75, що, на нашу думку, спричиняє загрозливу ситуацію, коли фондові індикатори не відображають достовірної динаміки економіки країни.

Визначення чинників впливу дозволяє сформувати національну стратегію розвитку фондового ринку та сформувати регулятивні механізми, що сприятимуть підвищенню фінансової стабільності та безпеки країни.

Література

1. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. – М.: ИНФРА, 2001. – 1028 с.
2. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент / Ю. Бригхем. – Спб.: Экономическая школа, 1997. – 497 с.
3. Бирман Г. Капиталовложения. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт. – М.: «Юнити», 2003. – 632 с.
4. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли. – М.: «Олимп-Бизнес», 1997. – 1120 с.
5. Бакаев Л.О. Кількісні методи в управлінні інвестиціями: навч. посібник / Л.О. Бакаев. – К.: КНЕУ, 2000. – 151 с.
6. Пересада А.А. Портфельне інвестування: навч. посібник / А.А. Пересада, О.Г. Шевченко. – К.: КНЕУ, 2004. – 408 с.
7. Щукін Б.М. Інвестування: курс лекцій / Б.М. Щукін. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
8. Економічна теорія: політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базидевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
9. Воробйова О.І. Інвестиційно-інноваційна діяльність на національному та регіональному рівні / О.І. Воробйова. – Сімферополь: Таврія, 2007. – 235 с.
10. Блонська В.І. Чинники, які впливають на інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання у сфері торгівлі / В.І. Блонська, Т.М. Ковцуняк // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 216-222.
11. Макаренко І.О. Становлення ринку похідних фінансових інструментів в Україні / І.О. Макаренко // Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України. – Одеса: ПРРЕД НАН України, 2010. – С. 176-178.
12. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
13. Про цінні папери та фондовий ринок, [Електронний ресурс]: Закон України / Верховна Рада України – Документ № 3480-15 остання редакція від 30.04.2009 р. – 3 с. – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
14. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
15. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підруч. / В.М. Шелудько. – К.: Знання, 2008. – 535 с.
16. Кравченко Ю.Я. Фондовый рынок: учеб. пособ. / Ю.Я. Кравченко. – К.: Дакор, КНТ, 2008. – 733 с.

330.341.1

*Домбровський О.Г., к.е.н., заступник директора,
Інститут світової економіки
і міжнародних відносин НАН України*

КОНЦЕПТ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ: ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР

Процес глобальної трансформації сьогодні визначається низкою переходів по осі «національне-транснаціональне», яка виявляється у перерозподілі владних повноважень з національного на транснаціональний рівень; появою нових суб'єктів влади, таких, як глобальна держава, міжнародні регулювальні органи, неформальні центри впливу з надзвичайно високим

рівнем компетенції; формуванням на цьому базисі системи стратегічних взаємодій і основ глобального управління; просторової локалізації (географічної і трансгеографічної) різних видів господарської діяльності, поява нової форми світового поділу праці, перерозподіл світового доходу, конструювання геоекономічного універсуму; розвиток транснаціональних (корпоративних) мереж співробітництва і мережевої культури в цілому. Таким чином, відбувається трансформація міждержавних економічних процесів у внутрішньоглобальні. У ній поєднуються як тенденції до глобалізації, так і тенденції до локалізації. Цей процес отримує назву глокалізації (як поєднання понять «глобальне» і «локальне»). Видається, що цей термін краще, ніж глобалізація, відображає деякі сучасні тенденції, зокрема – породжену детериторизацією гнучкість мультинаціональних компаній в їх вмінні використовувати глобальні тенденції на власну користь, водночас пристосовуючись до локальних умов існування.

В останній період дослідженню проблеми глокалізації в умовах ствердження пріоритетів глобалізації як нового економічного світу присвячено теоретичні розвідки Дж. Рітцера, О. М. Олійника, В. Штепи, І. Й. Гладія та ін. Дотичними до вирішення цієї проблеми є роботи О. Неклесси, Б. Ліндсі, Ю. М. Пахомова та ін.

У процесі глобальних трансформацій сучасності відбувається формування нового простору економічного, соціального, культурного життя, що свідчить про перехід до інших способів існування людства. Дана ситуація обумовлює аналіз проблеми нового цивілізаційного часопростору (хронотопу).

Завданням автора є обґрунтування необхідності включення проблеми «глокалізації» як нового виміру простору сучасної глобалізації в контекст економіко-теоретичного дискурсу.

Введене Р. Робертсоном поняття «глокалізації» сьогодні починає розглядатися як один із важливих соціоекономічних феноменів світової економіки. Серед класичних дефініцій глокалізації можна навести дану Дж. Рітцером: він визначає глокалізацію як «взаємопроникнення глобального і локального, що приводить до виникнення унікальних комбінацій у кожній окремо взятій місцевості. Таким чином, – говорить дослідник, – глобальні сили, які часто асоціюються із прагненням до гомогенізації, стрімко обертаються чимось локальним у будь-якій конкретній географічній області. Замість того, щоб пригнічувати одне одного, глобальне і локальне перемішуються, виробляючи унікальний для кожного місця результат» [6, с. 407].

Разом із тим, ряд дослідників вважають, що глокалізація – лише одна з характеристик глобалізації. Проте, незалежно від того, вважатимемо ми глокалізацію аспектом, наслідком глобалізації чи власне поняттям, що краще, ніж «глобалізація» відображає сутність світових економічних процесів, усе ж доцільно розглянути економіку крізь призму основних її характеристик. Їх можна виявити, виходячи не стільки з економічного та політичного її аспектів, скільки – з культурного, інформаційного, віртуального, медійного змістів, зрештою – і з трансформацій культури повсякденності. Глокалізація є універсальним світовим процесом, певним полотном, на якому розгортаються економічні події та з якого складаються економічні хронотопи.

Описуючи глокалізацію, слід погодитися із дослідженнями О. М. Олійника, який за об'єкти глокалізації вважає «суспільні відносини у різноманітних сферах буття людей, а саме відносини, що виникають внаслідок взаємодії з окремими локальностями суб'єктів глобалізаційного процесу, наприклад, міжнародних наддержавних інститутів та організацій (Організація Об'єднаних Націй, Світовий Банк, Міжнародний Валютний Фонд, Організація Північно-Атлантичного Співробітництва, Європейський союз тощо), транснаціональних і міжнародних корпорацій, міжнародних суспільних неурядових організацій, суб'єктів міжнародного інформаційного електронного простору (глобальна мережа Інтернет, «Е-commerce» – електронна комерція, «нова економіка»), а також релігійних співтовариств, що діють на міжнародному рівні» [5, с. 28].

Глокалізація як новий економічний конструкт знайшла своє наочне відображення у маркетингових концепціях більшості ТНК, які змушені виробляти спільну продукцію, пристосовуючись під смаки і погляди конкретного регіонального ринку. Таким чином, єдиний стандарт є глобальним виміром глокалізації, а особливості його застосування у кожному окремо взятому регіоні – локальним. Цей процес можна охарактеризувати як «макдональдизацію суспільства» (Дж. Рітцер), яка передбачає, що один і той же продукт вироблятиметься у всьому світі, трансформуватимуться тільки способи його донесення до споживача (стандарт той же, маркетингові комунікації відмінні).

Показово, що такі продукти у деяких випадках самі по собі можуть стати певним світовим стандартом і міжнародним показником економіки. І справді, популярним неофіційним способом

визначення паритету купівельної здатності сьогодні є Індекс Біг-Маку, який використовується як показник реальної вартості валюти журналом *The Economist*. Такий фактор показує, що локальність – невід’ємна характеристика маркетингових дій багатонаціональних корпорацій, які визнають неможливість єдиного універсального психологічного підходу, а також неможливості «виробляти глобально» – тому концерни «Кока-кола» і «Соні» називають свою стратегію «глобальною локалізацією» [5, с. 37].

Розглядаючи генезу глокалізації, О. М. Олійник виокремлює її історичні етапи, керуючись двома типами критеріїв – просторово-часовим (до них він відносить масштаби локальностей, інтенсивність глокальних взаємодій, швидкість глокальних реакцій, переважний вплив глобальних процесів та окремі локальності) та організаційні (інфраструктура локальності, інституціоналізація глобальних і локальних структур та форм взаємодій між ними, домінуючі види взаємодій між глобальним і локальним) [5, с. 90-91].

Незважаючи на хронологічну послідовність і логічну обґрунтованість таких процесів, слід зауважити, що вже сьогодні наведені етапи можна доповнити, оскільки виникають певні явища, які на останньому етапі є скоріше «аномалією», тобто не вписуються в особливості постмодерної глокалізації. Зокрема, якщо ще нещодавно доцільною видавалася точка зору, згідно з якою «взаємодія з глобальними процесами відбувається за посередництва держави, яка володіє низкою інструментів для впливу на глокалізацію у вигляді підтримки, заборони, ігнорування глобальних процесів та інститутів, а також можливостями того, щоб прискорити або стримати участь країни у глобальних відносинах [5, с. 97], то сьогодні ця позиція втрачає актуальність. Так, зокрема, наслідком зростання ролі ТНК стала поява у них таких колосальних фінансових ресурсів, що їх економічна впливовість є більш значною, ніж впливовість більшості держав світу. Також в умовах інноваційної економіки ТНК стають головними інноваторами, оскільки найбільша кількість патентів реєструється саме в їх дослідницьких лабораторіях та інститутах.

Отже, численні фактори свідчать на користь того, що сьогодні відбувається зародження нового світового періоду глокалізації, основні ознаки якого ще складно сформувати, проте однозначним буде її протистояння стандартизації виробництва та уніфікації, з одного боку, та протиставлення економічної й соціальної сфер, з іншого. Така ситуація зумовлена тим, що соціальні та економічні процеси, пов’язані із глобалізацією, завжди витікають із різних джерел і можуть зустрічати опір у конкретних «локусах» світу. Глобальні сили зустрічаються із локальними контр-силами. «Те, що розвивається у кожній окремій місцевості – результат зіткнення між цими силами і контр-силами, від цих особливих взаємовідносин між силами і контр-силами залежить, пригнітить глобалізація чи ні локальне в конкретній географічній області. Там, де контр-сили слабкі, сили глобалізації можуть успішно нав’язати себе, але там, де вони сильні (а на думку теоретиків глокалізації, це характерно для більшої частини нашої планети), скоріше за все, виникне особлива глокальна форма, яка єдиним, унікальним чином інтегрує локальне і глобальне» [6, с. 408]

Таким чином, уже сьогодні однозначно помітно, що глокалізація передбачає наявність паралельних тенденцій до уніфікації та диференціації у світі. Уніфікація виникає тоді, коли представники усіх держав, націй та культур починають повторювати способи споживання товарів і послуг, а також формувати однорідний попит на продукцію. Диференціація пов’язана із відстоюванням культурних особливостей, посиленням національних ідентичностей під тиском мультикультурних змін, що має й економічні наслідки: транснаціональні компанії, щоб задовольняти потреби споживачів, повинні у створенні попиту та просуванні товарів і послуг орієнтуватися не на глобальні схеми споживання, а на локальні культурні особливості споживачів.

Відтак глокалізація передбачає «вертикальний», ієрархічний глобалізм і «горизонтальну», мережеву трансрегіональність [8]. Ці два діаметрально протилежні полюси глокалізації можна розгорнути з точки зору особливостей кожного. Для цього звернемося до аналізу О. М. Олійника, який зазначає, що «процес реакції локального на глобальне супроводжується явищами традиціоналізації, партикуляризму, фрагментації, фрагментації» [5, с. 40]. Такі ознаки, безумовно, наявні й їх слід розглянути детальніше, проте доцільно вказати на «однобокість» цих характеристик, які описуються тільки – один із наведених нами процесів – процес диференціації.

Отже, локальні спільноти частково чинять опір глобальним процесам, проте, з іншого боку, так чи інакше включаються у них. Тому на протилежному полюсі (уніфікації) можна вбачати такі фактори, як децентралізація, стандартизація (те, що Дж. Рітцер назвав «макдональдизація» суспільства»), а також – інтернаціоналізація, інновація, і, що особливо принципово – детериторіалізація та утворення єдиного світового часу.

Визначення двох полюсів процесу глокалізації ілюструє протистояння у сучасному світі економічних тенденцій із різноспрямованими векторами. З одного боку, раціональні схеми західної цивілізації та встановлюваний нею протягом століть «світовий лад» змушує відстоювати традиційні життєві стратегії, а з іншого боку, у світі вже з'явилися нові сили, які не просто протистоять вказаним тенденціям, але й руйнують їх. «Контрнаступ цивілізаційних моделей, які йдуть на зміну організації суспільства Нового часу, відбуваються як би у двох регістрах: 1) «легальна» транснаціоналізація на базі суспільно визнаних інститутів і міжнародного права; 2) паралельне формування «світового андеграунду»: трансрегіональних неархаїчних структур різноманітної генези» [2, с. 54].

Детальний аналіз виокремлює наступні ознаки:

1) Дихотомія традиція / інновація стає важливою проблемою економічних розвідок, оскільки інноваційність поступово стає світовим стандартом економічної діяльності, включаючи в себе все більше виробничих сфер. Традиціоналізація являє собою процес збереження і відстоювання традиційних фундаментальних ціннісних структур, сформованих попередніми етапами розвитку соціуму. У традиції сучасні дослідники починають шукати есенційне осердя цивілізаційний механізмів, які формують усі рівні життєдіяльності соціумів. Разом із тим, традиція існує у посттрадиційному суспільстві, в якому, до того ж, все більшого значення здобуває новація (яка традиції протиставляється). За таких умов традиціоналізм змушений відстоювати власні пріоритети, що приводить до його загострення й зростання значущості [8, с. 222].

2. Автономізація / інтеграція / фрагментація / фрагментація тут розглядаються на у внутрішньо-економічних масштабах (де означає рівень приватності і публічності та мережу взаємозв'язків між економічними суб'єктами), але на міжнародному рівні, де відбуваються суттєві трансформації функціональних підсистем глобальної економіки, й кожна із цих підсистем починає все більше автономізуватися. Фактично у межах автономізації відбувається становлення функціональних мережевих структур, кожна з яких є відносно незалежною від усіх інших.

Разом із тим, автономізація означає також сегментацію фінансових ринків за національними кордонами. Часто внаслідок цього виникають «малі економіки», які не здатні протистояти тиску міжнародного капіталу. «Причина у тому, що малі економіки недостатньою мірою інтегровані з омиваючим їх океаном глобального капіталу» [3, с. 305].

Паралельно відбуваються процеси інтеграції, які є прямим наслідком глобалізації економіки й пов'язані із злиттям воедино різноманітних економічних суб'єктів – починаючи від компаній-виробників, й завершуючи міжнародними установами. Така тенденція є необхідною, адже тільки великі компанії в жорстких умовах сучасної економіки здатні виживати. І, скоріше за все, ця тенденція продовжить втілюватися.

Автономізація, окрім усього іншого, несе у собі фрагментацію світу, яка пов'язана із зростанням боротьби за культурні ідентичності, що супроводжується розпадом традиційних цінностей. Фрагментація свідчить про те, що сьогодні картина світу – аж ніяк не єдина і не цілісна. Навпаки, вона роздріблена, складається із безлічі складових. Фрагментація – поняття, що було введене в обіг у процесі дискусії про сутність та характер глобалізації [5, с. 41].

3. Дихотомія «партикуляризація/стандартизація» виникає внаслідок індивідуалізації суспільства. Партикуляризація є процесом економічної, політичної, культурної автономії і несе такі характеристики, як «заміщення інтересів суспільства приватними інтересами громадян, що реалізуються в штучно стимульованих споживчих моделях поведінки; підміна громадянської позиції споживчими формами самоідентифікації» [5, с. 41]. Натомість у світовій виробничій системі сьогодні переважає стандартизація. Один із її прикладів описує Дж. Рітцер у своїй концепції «макдональдизації суспільства». На думку дослідника, остання входить у визначення глобалізації як один із її процесів. Макдональдизація привела до впровадження спільного глобального мислення. Фізичний простір світу більше не лякає мандрівника своєю незнайомістю, оскільки він очікує зустріти у будь-якому пункті свого призначення знайомі стандарти і моделі, які народила макдональдизація) [6, с. 403].

4. Детериторизація пов'язана із проблемами віртуалізації економіки. Економічний хронотоп із точки зору глокалізації не обмежується одним із її полюсів – глобальним або локальним. Зрештою, в умовах сучасного світу локалізація здобуває специфічного звучання у зв'язку з тим, що традиційно вона містить у собі прив'язку до певного простору, адже соціальний простір інформаційного суспільства не є «метричним простором» (П. Сорокін) – він не вимірюється винятково топосом, в якому перебуває спільнота, але є набагато ширшим за

нього. Електронні комунікації дають змогу будь-якому індивідові творити свій власний, не географічний, соціальний простір

Отже, «нові форми електронних комунікацій створюють віртуальні локальності, не обмежені конкретною територією та різноманітними локальними соціальними й політичними інститутами. Детериторизація соціальних процесів нині досягла такого рівня, що сучасні дослідники пропонують розглядати поняття «локальне» поза територіальними межами. Процес відриву культурних практик від територій надає людям культурні ресурси, в яких вони раніше були обмеженими» [5, с. 33], - стверджує О. М. Олійник.

Слід врахувати, що, незважаючи на таке подолання простору, все ж на глокальному рівні він залишається єдиним. Зокрема, незмінною залишається внутрішньонаціональна «економічна архітектура сучасних країн», яка «передбачає існування таких складових, як великий, середній і малий бізнес» [1, с. 14]. Зрозуміло, що у глобальні економічні процеси включені лише великі транснаціональні компанії, у той час малий і середній бізнес частіше діє на локальному чи регіональному рівнях, і, навіть виходячи за національні межі, все ж діє не за принципами глобальної, але – міжнародної економіки.

Таким чином, концепції глокалізації як протистояння абстрагуванню простору в епоху постіндустріальних трансформацій описують один із модусів існування економічного хронотопу. Глокалізація як глобалізаційний феномен є концептуалізацією інтелектуально-креативних потенцій соціуму. В узагальненому вигляді глокалізація може розглядатися як оптимістичний сценарій розвитку планетарних глобалізаційних процесів: основна інтенція цієї концепції – це здатність локального протистояти наступу глобального. Фактично йдеться про конструювання примарного балансу між локальним і глобальним, і якщо трансформаційні процеси перейдуть у стабільний стан рівноваги між цими двома полюсами, отримана сталість забезпечуватиме соціальний, економічний та екологічний розвиток людства.

Література

1. Гладій І.Й. Регіоналізація світового ринку : євроінтеграційний аспект : монографія / І.Й. Гладій. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 544 с.
2. Глобальное общество: новая система координат (подходы к проблеме) / А.И. Неклесса и др. – СПб: Алетейя, 2000. – 320 с.
3. Линдси Б. Глобализация: повторение пройденного. Неопределенное будущее глобального капитализма / Б. Линдси ; [пер. с англ.]. - М.: ИРИСЭН, Мысль, 2011. – 416 с.
4. Неклесса О. Реконфігурація сучасного світу / О. Неклесса // Економіка : виклики глобалізації та Україна [Під заг. Ред. А. П. Гальчинського, С. В. Львовичкіна, В. П. Семиноженка]. – К.: [б. в.], 2004. – С.216-243.
5. Олійник О. М. Глокалізація : Взаємодія глобального і локального : [монографія] / О.М. Олійник. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – 197 с.
6. Ритцер Дж. Макдональдизация общества 5.– М.: Издательская и консалтинговая группа «Праксис», 2011. – 592 с.
7. Цивилизация : от локального к глобальному Граду: монография. – Донецк : ДонНТУ, УНИТЕХ, 2008. – 236 с.
8. Штепа В. Глокализация [Электронный ресурс] / В. Штепа. – Режим доступа : kitezh.onego.ru/topia/gloc.html.

657:347

*Живко З.Б., к.е.н., професор,
Львівський державний університет внутрішніх справ*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Об'єктивна необхідність особистої матеріальної зацікавленості кожного працівника у праці на благо суспільства зумовлює необхідність розподілу результатів праці та сукупного продукту. За умов товарно-грошових відносин частина необхідного продукту, що підлягає розподілу за працею, набуває грошової форми фонду оплати праці і розподіляється між членами суспільства у вигляді заробітної плати. Формування коштів на оплату праці є одним з центральних питань докорінної перебудови управління економікою, забезпечення економічної безпеки та стабільності розвитку підприємництва. Щоб не допустити перевитрат та непродуктивних виплат, кожне підприємство обов'язане організувати систематичний аналіз використання коштів на оплату праці, тому проведення